

Stockholm den 20 oktober 2017

R-2017/1225

Till Justitiedepartementet

Ju2017/05814/L5

Sveriges advokatsamfund har genom remiss den 24 juli 2017 beretts tillfälle att avge yttrande över betänkandet Villkorlig frigivning – förstärkta åtgärder mot återfall i brott (SOU 2017:61).

Sammanfattning

Advokatsamfundet instämmer i Frigivningsutredningens slutsats att risk för återfall i brott inte bör utgöra skäl mot villkorlig frigivning.

Advokatsamfundet delar också uppfattningen att de återfallsförebyggande åtgärderna efter villkorlig frigivning bör förstärkas och instämmer i huvudsak i de överväganden som redovisats med nedan angivna synpunkter. Advokatsamfundet avstyrker dock förslaget om att övervakningsnämnden ska få utökade möjligheter att förverka villkorligt medgiven frihet.

8.3 Risk för återfall i brott bör inte utgöra skäl mot villkorlig frigivning

Vårt straffsystem och nuvarande regler om villkorlig frigivning bygger på principerna om proportionalitet och likabehandling. Straff som döms ut ska stå i proportion till den brottsliga gärningens allvar och lika allvarliga brott ska behandlas lika. En annan viktig princip är att straffet ska vara förutsägbart, både för den enskilde och för allmänheten.

Om risk för återfall i brott beaktas som skäl mot villkorlig frigivning, kan detta uppfattas som en förändring av straffsystemets grundläggande principer. Frihetsberövandet baseras

inte på det brott han eller hon gjort sig skyldig till, utan på risken för vad denne kan komma att göra i framtiden. Ett regelverk där villkorlig frigivning kan senareläggas på grund av en riskbedömning om fortsatt brottslighet, innefattar ett betydande mått av rättsosäkerhet och oförutsägbarhet, såväl för den enskilde som för allmänheten.

Advokatsamfundet vill därför framhålla att reglerna om villkorlig frigivning allttjämt bör vila på principerna om likabehandling och proportionalitet samt vikten av förutsägbarhet.

Advokatsamfundet vill också särskilt peka på svårigheterna att bestämma kriterier för riskbedömning och vilket underlag som ska ligga till grund för denna. Det torde föreligga en klar risk för ett icke obetydligt mått av subjektivitet i riskbedömningen.

Vidare bör det framhållas att de rehabiliteringsprogram som genomförs på anstalterna har förhållandevis god effekt på många intagna. Fakultativa regler om uppskjuten villkorlig frigivning skulle vara påfrestande för den enskilde och riskera att rasera den positiva utveckling som rehabiliteringsprogrammen har medfört. Det finns även en risk för att en sådan reglering skulle motverka deltagande i motivationsprogram, särskilt vid kortare straff. Detta kan inte vara syftet med lagändringen.

Mot bakgrund av vad som ovan anförts, och vad Frigivningsutredningen i övrigt redovisat, delar Advokatsamfundet uppfattningen att risk för återfall i brott inte bör utgöra skäl mot villkorlig frigivning.

9.3.2 Övervakning efter villkorlig frigivning

Frigivningsutredningen har föreslagit att övervakning ska, om inte annat beslutas, gälla under hela prövotiden. Detta innebär att övervakningsperioden utan särskilt beslut kan bli betydligt längre för dem som avtjänar straff överstigande tre års fängelse. Övervakning under hela den villkorligt medgivna frigivningen kan uppfattas som en efterföljande påföljd och därmed ha en kontraproduktiv effekt på den enskildes rehabilitering. Behovet av det stöd och kontroll som en övervakning innebär, torde också vara som störst den närmaste tiden efter villkorlig frigivning. Att stå under övervakning medför ett ingrepp i den personliga integriteten. Det är också en för staten relativt kostsam åtgärd. Förslaget om förlängd övervakning måste därför ställas mot den enskildes rätt till ett privatliv och övervakningens avtagande effekt över tid. Behovs- och proportionalitetsprincipen måste således få genomslag även i denna fråga. Med beaktande av dessa motstående intressen ställer sig Advokatsamfundet tveksamt till om övervakning som huvudregel ska ske under hela prövotiden.

9.3.3 Särskilda föreskrifter

Advokatsamfundet delar uppfattningen och förslaget om att möjligheten att meddela föreskrift om sätt och tid för betalning av skadestånd ska utgå.

9.3.5 Proportionalitetsprincipen bör komma till uttryck i lagstiftningen

Advokatsamfundet vill framhålla vikten av att proportionalitetsprincipen kommer till uttryck i lagstiftningen. Det är av väsentlig betydelse för den enskilde att ingripande beslut mot denne sker efter en prövning enligt proportionalitetsprincipen. En lagreglering sätter nödvändig fokus på betydelsen av denna prövning.

9.3.6 En ny beslutsordning

Advokatsamfundet instämmer i den föreslagna ordningen att särskilda föreskrifter och beslut om elektronisk övervakning ska meddelas av Kriminalvården. En sådan ordning ter sig mer ändamålsenlig, då det är Kriminalvården som har kännedom om hur verkställigheten i frihet fungerar. Advokatsamfundet vill dock framhålla vikten av att berörda beslutsfattare på Kriminalvården erhåller erforderlig utbildning inom detta nya kompetensområde.

9.3.7 Hanteringen av misskötsamhet

Kriminalvården föreslås i första hand hantera misskötsamhet efter villkorlig frigivning. Kriminalvården ska också kunna besluta om varning. Advokatsamfundet ställer sig tveksamt till om det är lämpligt att låta den myndighet som är satt att övervaka och kontrollera den villkorligt frigivne även ska få besluta om bestraffning av densamme vid påstådd misskötsamhet.

Enligt nuvarande system kan villkorligt medgiven frihet förverkas till en tid om högst femton dagar vid allvarlig misskötsamhet efter beslut från övervakningsnämnden. Förslaget innefattar en utökning så att förverkande ska kunna ske med högst tre månader åt gången. Ett förverkande av villkorligt medgiven frihet är en ingripande åtgärd mot den enskilde. Den tid som nu föreslås överstiger vida allmänna fängelseminimum. Advokatsamfundet är av uppfattningen att den föreslagna utökningen är alltför vidsträckt och att förverkande av föreslagen omfattning bör vara förbehållen allmän domstol. Advokatsamfundet avstyrker därför förslaget i denna del.

SVERIGES ADVOKATSAMFUND

Anne Ramberg/

genom Maria Billing